

"Meyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayatı insaniyeye çıkmalarına menşe olduğundan... Mevt dahi hayat gibi mahluktur, hem bir nimettir." ifadesini nasıl anlamalıyız? "Tahvil-i vücut" ile anlatılmak istenen nedir?

Ölüm, tesadüfen ve kendiliğinden olan failsiz bir fiil değildir.

"**Mahluk**" tabiri, ölümün kendiliğinden olan ve varlık âlemini dağılmaya, çürümeye ve yokluğa götüren failsiz bir fiil olmadığını, mevtin de hayat gibi intizamlı ve planlı olduğunu ifade ediyor.

"**Ölüm**", her fiilin sahibi olan Allah'ın intizamlı olarak yarattığı bir terhistir ve tebdil-i mekândır. Nasıl ki dünyaya gelmemiz kendiliğinden olmayıp Allah'ın iradesi ile meydana gelen sanatlı bir fiili ise, ölüm de aynı şekilde kendiliğinden cereyan etmeyen planlı bir fiildir; **faili de Allah'tır**.

Gençlerin askere alınması da terhis edilmesi de ciddi bir plan ve intizam dâhilinde olmaktadır. "**Bu terhistir, rastgele sal gitsin.**" diye bir mantık yürütülemez; ciddi bir plan ve itina ister. Yoksa kışlanın bütün nizamı bozulur.

Aynı şekilde mevcudatın kâinat kışlasında vücuda gelmesi ve varlık sahasına çıkması sonsuz bir ilim, nihayetsiz bir kudret ve mutlak bir irade ile olduğu gibi, vazifelerini bitiren varlıklar da mutlak bir iradeyle ve nihayetsiz bir ilimle ve bir plan dâhilinde terhis edilip asıl vatanlarına gönderiliyorlar.

Canlıların varlık sahasına çıkması nasıl bir intizam ile oluyorsa, vefatları da aynı şekilde bir intizam içinde vuku bulmaktadır.

Ölüm, hayat kadar intizamlı ve hikmetli bir fiil olduğu için, o da hayat gibi tevhide işaret ve delalet ediyor. Ölümün zahiren bir zeval olması, onu rastgele ve tesadüfî yapmaz. Malum, fiil failsiz olmaz, öyle ise ölüm fiili de failsiz olamaz.

Hayat, harika sanat eserlerini nasıl gün yüzüne çıkarıp nazarlara takdim ediyor ise, ölüm de bu eserleri mazi odasına arşivleyip küllî bir kütüphaneye çeviriyor.

Mesela, altı bin yılda altı bin bahar ve kış mevsimi mazi arşivinde istif edilmiş muntazır bekliyor. Bunların hepsi vukuattır, Allah'ın isim ve sıfatlarının mühürleri ve belgeleri hükmündedir. İtiraz eden oldu mu mazi arşivinden çıkar, muterizin gözüne sokar.

Ölüm, bir halin bitip yeni bir halin başlamasıdır. Mesela, elma mideye girdiği zaman bir hali yani elma olma hususiyeti bitmiş yeni ikinci bir hal başlamıştır. İkinci hal bir terakki ve tekemmüldür, bitki olma makamından insanın bedeninde bir hücre ve vitamin olma makamına erişmiştir. Ölümün tahvil-i vücud olması bu manadadır. **İnsan öldüğü zaman yeni bir ukba hayatına yelken açıyor.** Bu da insanın tahvil-i vücududur. Zira ölümden sonra, artık havaya, suya, yiyeceğe, güneşe v.s ihtiyaç duymayan bir vücuda sahip oluyoruz.